

زنگ خطر «نامیدی نسبت به آینده» در جامعه

«نامیدی نسبت به آینده» از جمله مهم‌ترین دغدغه‌های شهروندان و کارشناسان اجتماعی ایران در سال 96 است.

نامیدی نسبت به آینده؛ از جمله مهم‌ترین دغدغه‌های شهروندان و کارشناسان اجتماعی ایران در سال 96 است. نتایج تازه‌ترین گزارش آینده‌پژوهی ایران نشان می‌دهد که مسائل اجتماعی همچنان در اولویت نگرانی‌های جامعه ایران نسبت به آنچه قرار است در آینده اتفاق بیفتد، قرار دارد.

به گزارش سلامت نیوز، وقایع اتفاقیه نوشت: افول سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی، بی‌تفاوتی اجتماعی، اخلاق عمومی، امنیت روانی و اجتماعی، حقوق اساسی و حقوق شهروندی از جمله موارد دیگری است که باید در اولویت برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های دولت آینده قرار گیرد. نتایج این گزارش که همچون سه سال گذشته در روزهای پایانی سال 95 و در سه ماهه منتهی به انتخابات ریاست‌جمهوری سال 96 منتشر شد می‌تواند به‌عنوان بیانیه مطالبات مردم و کارشناسان اجتماعی محل رجوع کاندیداهای انتخاباتی قرار گیرد تا حداقل با ارائه برنامه‌هایی میان‌مدت و بلندمدت نسبت به رفع چالش‌های اشاره‌شده در این گزارش اقدام کنند. چالش نامیدی نسبت به آینده از جمله صد چالشی است که تمام متغیرهای ذکرشده در این گزارش به نوعی بر تشدید آن اثرگذارند. نامیدی نسبت به آینده ناشی از مجموعه عواملی است که نه یک شبه که در یک فرایند طولانی‌مدت اثرات سوء خود را بر جامعه ایرانی باقی گذاشته است؛ زنگ خطری جدی که به عقیده بسیاری از کارشناسان اجتماعی، می‌تواند زمینه‌ساز آسیب‌های اجتماعی چون افزایش روند مهاجرت غیرقانونی، رشد بیماری‌های روانی، انزوا و گوشه‌گیری اجتماعی و مواردی از این دست شود.

دغدغه‌های اجتماعی نگرانی عمده مردم

چندی پیش بود که مؤسسه آینده‌بان نتایج تازه‌ترین تحقیقات خود در زمینه آینده‌پژوهی سال 96 را منتشر کرد. مؤسسه‌ای که با همکاری مرکز تحقیقات استراتژیک از سال 93 اقدام به انتشار گزارش‌هایی در زمینه مسائل پیش روی جامعه کرده است. در این پژوهش که از مهر سال ۱۳۹۵ آغاز شد، مسائل ایران در سال ۱۳۹۶ با بهره‌گیری از هفت مسیر، شناسایی و با نظر خبرگان اولویت‌بندی شده و در نهایت صد مسئله ایران به ترتیب اولویت شناسایی شدند. در آینده‌پژوهی ایران ۱۳۹۶؛ تعدادی از نهادهای علمی، پژوهشی و مطالعاتی دولتی و غیردولتی کشور با آینده‌بان همراه شدند و چنانکه گزارش اولیه این مؤسسه نشان می‌دهد با دریافت نظرات شهروندان و خبرگان در سطح وسیع‌تری نسبت به سال‌های گذشته انجام شده است. بر اساس این گزارش، مسائل اقتصادی، صنعتی و کشاورزی 22 درصد، اجتماعی 20 درصد، سیاسی 17 درصد، زیست‌محیطی 10 درصد، فرهنگی 9 درصد، سلامت 9 درصد، بین‌المللی 7 درصد، علم و فناوری 4 درصد و دین 2 درصد از صد مسئله استخراج شده را در سال 96 تشکیل می‌دهند. یکی از مزیت‌های این شیوه نظرسنجی این است که فرم‌های آینده‌پژوهی مستقیماً توسط کارشناسان، صاحب‌نظران و علاقه‌مندان به مسائل اجتماعی ایران پر شده و دغدغه‌های آنان در زمینه آینده ایران در سال 96 منعکس شده است. ضرورت اصلاحات ساختاری اقتصاد، بحران تأمین آب، بیکاری، فساد سیستمی، ناامیدی درباره آینده ایران، سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی، بحران ریزگردها، پیامدهای بحران آب، فقر و نابرابری و رکود و رونق اقتصادی، 10 مورد اولی هستند که در لیست صد چالش اساسی آینده ایران در سال 96 قرار گرفته‌اند.

گسترش ریسک‌پذیری جنسی در بین صد چالش اساسی ایران در سال 96

نگاهی به این نظرسنجی نشان‌دهنده تغییر اولویت‌های شهروندان و صاحب‌نظران درباره مسائل پیش روی ایران است در حالی‌که در سال اول انتشار این گزارش یعنی در سال 93، بحران هسته‌ای و تنش‌های سیاسی در اولویت مسائل پیش روی ایران بود، در سال 96، مسائل اجتماعی دوش به دوش مسائل اقتصادی در صدر دغدغه‌های اجتماعی مردم و صاحب‌نظران قرار گرفته است. وجود چالش‌هایی چون بیکاری، ناامیدی نسبت به آینده، طرح تحول سلامت، مسائل ازدواج و موارد استثنایی چون توجه به گسترش «ریسک‌پذیری جنسی»؛ نشان می‌دهد دغدغه‌های روزمره در بین ایرانیانی که علاقه‌مند به پیگیری مسائل اجتماعی هستند تا حد زیادی بر«اساس واقعیت»؛های سرسخت اجتماعی تغییر کرده است. از طرف دیگر، توجه به مطالبات اجتماعی مانند حقوق اساسی و حقوق شهروندی، گسترش فساد و تقلب علمی، مسائل معلمان، مناقشات حقوق زنان و بحران کنش جمعی در حوزه محیط‌زیست از جمله موارد مهمی است که ازسوی صاحب‌نظران اجتماعی باید مورد توجه جدی قرار گیرد.

نتایج این گزارش نشان می‌دهد جامعه ایران همچنان با بیم و تردید به ساختار اقتصادی و مسائل اجتماعی می‌نگرد. وجود ده‌ها بحران اجتماعی در اولویت صد چالش اساسی حاکی از این مسئله است که ساختار اجتماعی ایران در طول سال‌های اخیر با مشکلات عمده‌ای دست به گریبان بوده که هیچ تدبیری برای کاهش آن اتخاذ نشده است. فساد سیستمی که حاصل سیاست‌گذاری‌های خاص دوران تعدیل اقتصادی است و به‌ویژه در سال‌های روی‌کارآمدن دولت‌های نهم و دهم به اوج خود رسید، ناشی از به قدرت رسیدن طیف‌های خاصی در بدنه مدیریت اجرایی بود که همچنان ثمراتش متوجه جامعه بحران‌زده ایران است. این مسئله باعث شده سرمایه‌گذاری و تولید در وضعیت نسبتاً نامطلوبی قرار بگیرد. کاهش سرمایه‌گذاری و کمبود نقدینگی عملاً منجر به تعطیلی بسیاری از کارخانه‌های صنعتی و بیکاری صدها کارگری می‌شود که تنها منبع درآمد خانواده‌هایشان هستند. نگرانی که جامعه ایران را تهدید می‌کند ناشی از بیکاری همین کارگران است که زمینه‌ساز آسیب‌های اجتماعی دیگر می‌شود. افزایش آمار طلاق در یک دهه گذشته، افزایش مهاجرت و رشد حاشیه‌نشینی در گوشه‌وکنار شهرها، گسترش فقر و نابرابری در بین طبقات فرودست، چند نمونه از آثاری هستند که فساد سیستمی از خود به‌جا می‌گذارد. نتیجه طبیعی تحمل چنین وضعیتی، ناامیدی درباره آینده است. آن‌چنان که نتایج این نظرسنجی نشان می‌دهد، ناامیدی درباره آنچه قرار است پس از اتمام تحصیلات دانشگاهی اتفاق بیفتد یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های جوانان برای ادامه زندگی در ایران است. منحصر شدن آموزش‌ها به آموزش‌های نظری و تئوریک در بسیاری از رشته‌های دانشگاهی و اولویت نداشتن «علم کاربردی»؛ بر «علم دستوری»؛ و همچنین عدم بهره‌گیری از متخصصان در امور اجتماعی، ازجمله مواردی است که موجب شده، نسل جوان ایرانی نسبت به آنچه قرار است در آینده اتفاق بیفتد با دیده تردید بنگرد.

چرا توجه به نتایج آینده‌پژوهی ضروری است

جامعه ایران، از هر جهت یک جامعه در حال گذار است؛ به این معنا که به‌دلیل شرایط خاص سیاسی و اقتصادی و همچنین دگرگونی‌های اجتماعی در گذار از الگوهای سنتی به الگوهای مدرن قرار گرفته است. شاید با همین تعریف بسیاری از پژوهشگران اجتماعی، جامعه ایران را همچنان در«گیر»؛ دارد گذر از سنت به سمت مدرنیته می‌دانند. طبیعی است که در چنین شرایطی، جامعه با بحران‌های ساختاری مختلفی دست به گریبان خواهد بود؛ باین‌حال، راهکارهایی هم برای«گذار موفقیت»؛آمیز وجود دارد که در جامعه ایرانی مغفول واقع شده است. ساختار اجتماعی همچنان در مقابل قدرت‌گیری نهادهای مدنی و سازمان‌های برآمده از طیف‌های مختلف اجتماعی مقاومت می‌کند و این مسئله بر دامنه مشکلات اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه ایران و به تبع آن ناامیدی نسبت به آنچه قرار است در آینده اتفاق بیفتد، افزوده است. آینده‌پژوهی از آن جهت برای جامعه ایران ضروری است که به نخبگان و فعالان سیاسی، امکان می‌دهد با درک چالش‌های اجتماعی نسبت به اولویت‌گذاری‌های برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌های خود دقت بیشتری داشته باشند. آینده‌پژوهی با مطالعه دقیق آینده پیش‌رو با بهره‌گیری از گردآوری و تحلیل شواهد و نظرات کارشناسان و ذی‌نفعان تصویری از آینده پیش روی جامعه قرار می‌دهد که طی آن «گذار از شرایط نامطلوب به شرایط مطلوب با اولویت‌بندی در برنامه‌ریزی»؛ها محقق می‌شود. با این توضیح، انتشار گزارش‌هایی از این دست

نه؛ و تنها مي؛ و نتواند به اولويت؛ و بندي چالش؛ و هاي اساسي ايران در سال آينده براي سياست؛ و گذاري؛ و ها کمک کند بلکه مي؛ و نتواند به؛ و عنوان بيانیه مطالبات جامعه ايران در انتخابات پيش رو سرلوحه فعاليت کاندیداهای انتخاباتي قرار گیرد.

نقش سازمان؛ و هاي غيردولتي در انعکاس نارضائيتي اجتماعي

نظرسنجي؛ و ها و انتشار گزارش؛ و هاي که به مسائل اجتماعي ايران مي؛ و پردازد، از آن جهت حائز اهميت است که مي؛ و نتواند انعکاس؛ و دهنده نارضائيتي؛ و هاي اجتماعي از اثرگذاري ساير عوامل محيطي بر ساختار اجتماعي ايران باشد؛ و نگراني؛ و هاي که درباره مسائل اقتصادي و اجتماعي وجود دارند در پيوند با يکديگر هستند و تغيير هر يک از اين متغيرها بر متغير ديگر هم اثر؛ و گذار است. با اين همه، پراکندگي اين چالش؛ و ها و عدم همگرائي در به حداقل رساندن اثرات سوء برخي از آنها از جمله مواردی است که تنها از عهده نهادهای مردمی برمي؛ و آيد. به همین جهت قدرت؛ و گيري نهادهای مدني بايد در اولويت تلاش؛ و هاي نخبگان اجتماعي قرار گیرد. وجود حداقل چهار بحران اجتماعي در اولويت چالش؛ و هاي اساسي ايران در سال آتي نشان مي؛ و دهد، جامعه ايران تا چه حد نيازمند وجود سازمان؛ و هايي براي؛ و گذار از شرايط کنوني است. سازمان؛ و هاي غيردولتي ايران که در دو دهه گذشته رشد روزافزوني داشته؛ و اند به؛ و عنوان نيروهاي ميانهجي در اين بين نقش ويژه؛ و اي دارند. اگرچه عوامل ساختاري و محيطي تا حدود زيادي فعاليت آن گروه از سازمان؛ و هاي مستقلی را که در جهت منافع گروه؛ و هاي اجتماعي فعاليت مي؛ و کردند تحت؛ و تأثير قرار داده و تا حد زيادي محدود کرده است اما اکنون زمان آن فراسيده که با بازبيني عملکرد سازماني و درنظرگرفتن عوامل محيطي به عملکرد خود، به؛ و جاي منفعلانه عمل کردن فصل جديدي را در اثربخشي بر مناسبات اقتصادي و اجتماعي آغاز کنند.